

глобальним цілям сталості. Глобальна громадянська освіта формує компетентності для активної участі у світовій спільноті, зберігаючи національну ідентичність, що в Україні проявляється у вивченні глобальних викликів поряд із поглибленням знань про власну культуру. Розвиток креативності та підприємницького мислення готує учнів до інноваційної діяльності та економічної самостійності, що підтримується через стартап-проекти та бізнес-освіту в школах. Культурна інклюзія та багатомовність сприяють інтеграції етнічних груп і поваги до різноманітності, що в Україні реалізується через двомовні програми та культурні ініціативи. Нарешті, увага до психоемоційного благополуччя та ментального здоров'я стає пріоритетом, особливо в умовах війни, через розвиток шкільних психологічних служб і програм підтримки стресостійкості. Визначені напрями доповнюють синтез інновацій і гуманізму, забезпечуючи освіту, яка відповідає викликам майбутнього та зберігає людяність як ключову цінність.

Узагальнюючи, можна підкреслити, що еволюція педагогічних підходів є не лише відповіддю на глобальні зміни, а й показником здатності суспільства формувати нову освітню культуру, де людина виступає головною цінністю. Освіта майбутнього - це синтез інновацій і гуманізму, цифрових технологій і духовності, свободи творчості та відповідальності за спільне майбутнє

Владислав Носовець

ІСПАНСЬКА ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА НА МЕЖІ ХІХ - ХХ СТОЛІТЬ ЯК ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНЕ ДЖЕРЕЛО

Межа ХІХ - ХХ століть стала знаменною історичною віхою у розвитку іспанської модерної національної педагогіки. Велична плеяда освітян «регенераціоністського покоління» (Х. Коста, М. де Унамуно, Х. Ортега-і-Гассет, П. де Алькантара Гарсія, Ф. Хінер де лос Ріос, Е. Луїс Андре, Р. Альтаміра, А. Посада та багато інших) на перших смугах мадридських, барселонських, саламанкських, валенсійських періодичних видань проголошувала реформаторські гасла всенародного просвітництва, світської школи, піднесення науки тощо. Іспанські освітяни рішуче відстоювали ідею «просвітницького регенераціонізму» у педагогічній пресі, зокрема у мадридських періодичних виданнях «Сучасна школа», «Освіта», «Газета народної освіти», «Бюлетень Вільного Інституту просвітництва», «Загальний журнал про навчання та мистецтва» та інших.

Іспанська педагогічна преса на межі ХІХ - ХХ століть приростала численними новими виданнями. Йдеться не лише про столичні періодичні видання, що з'явилися у 1890 - 1910-х роках, але й про барселонські педагогічні журнали «Народна освіта», «Наставник», саламанкські часописи «Шкільний вісник», «Шкільна федерація», «Бюлетень початкової освіти», наваррський педагогічний журнал «Школа та родина», валенсійську газету «Сучасна школа» та інші періодичні видання.

На погляд науковця А. Мартінеса (Alejandro Martinez Gonzalez), на межі ХІХ - ХХ століть преса у Королівстві Іспанія була важливим інструментом політичного впливу і її роль у суспільно-виховному процесі була значною. У 1900 році кількість

періодичних видань у країні становила 1347, а до 1913 року вона зросла до 1980 видань. Зростав і вплив іспанської преси на громадянську свідомість [1, с. 12].

В іспанській пресі 1890 - 1910-х років яскраво відбилася уся складність освітнього становища у країні. Освітня сфера в Іспанії потребувала глибинного системного реформування. У статті «Реформа початкової освіти» (*La España Moderna*, 1900) педагог А. Посада (*Adolfo Posada*) наголошував, що від часу упровадження закону про обов'язковість початкової освіти (1857 р.) минуло близько півстоліття, але в Іспанії залишався високий рівень неграмотності населення - це понад шість мільйонів людей і мільйони дітей, які не відвідували школи. Державі необхідна добре продумана освітня політика, яка втілюватиметься у конкретних реформах та охоплюватиме всі освітні ланки [2, с. 74-75].

У дискусії іспанських інтелектуалів на межі XIX - XX століть освітній фактор визначався як основний у справі національного оновлення, обґрунтовувалася ідея відродження Іспанії шляхом піднесення на вищий рівень народної освіти. Знані педагоги М. де Унамуно (*Miguel de Unamuno*), П. де Алькантара Гарсія (*Pedro de Alcantara Garcia*), А. Сервера Ройо (*Antonio Cervera y Royo*), Р. Бланко Санчес (*Rufino Blanco Sanchez*), Р. Альтаміра (*Rafael Altamira y Crevea*) та багато інших доводили, що освітня галузь, позбавлена належної уваги і підтримки з боку держави, значно відставала у своєму розвитку і не відповідала запитам нового часу. Пропонувалося розпочинати реформування освітньої сфери зі шкіл початкового навчання, які мали не тільки давати учням певну суму знань, а передусім здійснювати їхнє моральне і громадянське виховання, дбати про культурний розвиток вихованців, про підготовлення їх до праці та життя. Лише за умови, що в освітній сфері проводитимуться масштабні докорінні перетворення, насамперед засновуватимуться нові навчальні заклади, поліпшуватиметься якість підготовки вчительських кадрів, надаватиметься свобода університетським кафедрам, можна буде сподіватися на культурне піднесення та економічне зростання Королівства Іспанії.

У квітні 1891 року завдяки старанням видатного педагога П. де Алькантара (*Pedro de Alcantara Garcia*) розпочав свою історію мадридський часопис «Сучасна школа» (*La Escuela Moderna*) [3]. Видання швидко стало популярним серед шкільних учителів. На шпальтах журналу висвітлювалися найзлюбоденніші питання іспанської освіти, піднімалися проблеми загальнопедагогічного та спеціально-педагогічного характеру. Вихід журналу відбувався щомісяця, обсяг випуску перевищував 80 сторінок.

Із січня 1898 року окремо видавався «Додаток до Сучасної школи» (*Suplemento a la Escuela Moderna*) [4] - обсягом 16-18 сторінок у 4, 12, 20 і 28-ий дні місяця. Новини у сфері освіти; повідомлення про нові публікації, зібрання, конкурси, лекції; коментування законодавчих документів та інша актуальна інформація відображалися у «Додатку».

Із березня 1877 року до грудня 1936 року у Мадриді видавався «Бюлетень Вільного Інституту просвітництва» (*Boletin de la Institucion Libre de Enseñanza*) [5] - один із найвпливовіших педагогічних часописів свого часу. Понад 4 тисячі статей європейських педагогів було опубліковано в «Бюлетені». Журнал став глашатаєм прогресивних ліберальних й антиклерикальних ідей.

З-поміж регіональних іспанських видань заслуговує на увагу наваррський журнал «Школа і дім» (*La Escuela y el Hogar*), який почав видаватися у вересні 1893

року. Упродовж 1893 – 1894 років вийшли друком 18 випусків. На сторінках журналу розгорнулися оригінальні авторські дискурси стосовно шкільних екскурсій, домашньої дисципліни, розвинення пам'яті людини, початкового навчання іспанських мусульман, японської системи навчання тощо. У першому номері було визначено мету видання: «поширювати серед учителів та родин педагогічні знання» [6, с. 2].

Упродовж першої половини 1902 року в Барселоні видавався часопис «Народне просвітництво» (La Instrucción pública) [7]. Перший номер вийшов 10 січня 1902 року, а останній – 25 червня того ж року. Серед авторів статей журналу – знані педагоги, зокрема викладач Саламанкської нормальної школи П. Діас (Pedro Diaz Muñoz), викладач педагогіки у Таррагонській нормальній школі М. Гарсія (Melchor Garcia Sanchez), викладачка Мадридської державної школи, авторка численних підручників для жіночих шкіл Л. Касильда де Лосано (Luciana Casilda Monreal de Lozano), викладач філології у Барселонській нормальній школі, викладач Барселонського університету І. Феррер (Ignacio Ferrer y Carrio), викладач права у Барселонській нормальній школі А. Кабре (Andres Cabre y Bru) та багато інших. Проблематика публікацій барселонського часопису стосувалася переважним чином сфери нормальної освіти, тобто підготовки вчительства.

Барселонський часопис «Наставник» (El Monitor) [8] вперше вийшов друком 4 січня 1899 року. Ініціатором видання був педагог, письменник А. Бастінос (Antonio Juan Bastinos). На шпальтах журналу, що видавався щотижнево обсягом 8-12 сторінок, висвітлювалися актуальні питання стосовно реформи нормальних шкіл, становища освітніх закладів, вчительської освіти, лекцій із педагогіки тощо. Видання журналу тривало до грудня 1902 року.

Таким чином, іспанська педагогічна преса на межі ХІХ – ХХ століть – значне історико-педагогічне джерело. У численних періодичних виданнях знайшли своє відображення питання стратегій розбудови народної освіти, поліпшення становища шкіл початкового навчання, удосконалення вчительської підготовки, розширення університетської освіти. Педагогічна преса у Королівстві дедалі більше перетворювалася на міцну інтелектуальну силу, що впливала на освітнє реформування та сприяла покращенню культурної ситуації у державі.

Список використаних джерел

1. Martinez Gonzalez A. El periodico: el libro del pueblo. Prensa y pedagogia social en la España de comienzos del siglo XX. Pulso. 2009. № 32. P. 11-24.
2. Posada A. La reforma en la primera enseñanza. La España Moderna. 1900, agosto. № 140, año XII. P. 73-94.
3. Condiciones de esta Revista. La Escuela Moderna. T. II, enero – junio 1892. Madrid : Gras y Compañia ed., 1892. P. 2.
4. Suplemento a la Escuela Moderna. Revista pedagogica hispano-americana se publica bajo la direccion de D. Pedro de Alcantara Garcia. Madrid, 4 de enero de 1898. № 376, año VIII. 16 p.
5. Boletin de la Institucion Libre de Enseñanza. Madrid, 7 de marzo de 1877. № 1, año I. 4 p.
6. La Escuela y el Hogar. Condiciones. La Escuela y el Hogar. Revista pedagogica. Pamplona, 10 de Septiembre de 1893. № 1, año I. P. 2.

7. La Instrucción Publica. Revista quincenal de Pedagogia, Ciencia y Arte. Barcelona, 10 de enero de 1902. № 1, año I. 16 p.
8. Nueva publicacion. El Monitor. Barcelona, 4 Enero de 1899. № 1, año XL. P. 1.

Оксана Овчаренко

БАР'ЄРИ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В РЕФОРМУВАННІ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Реформування середньої освіти в Україні супроводжується прагненням до забезпечення рівних можливостей усіх здобувачів освіти, однак процес досягнення гендерної рівності стикається з низкою системних бар'єрів, що уповільнюють трансформаційні зміни. На міжнародному рівні значення гендерної рівності в освіті послідовно підкреслено у **Стратегії ЮНЕСКО з гендерної рівності в освіті (UNESCO, Gender Equality Strategy in and through Education, 2019)** та **Глобальному звіті UNESCO з освіти дівчат і жінок (UNESCO, Global Education Monitoring Gender Report, 2023)** де наголошено на необхідності подолання структурних і культурних бар'єрів, які обмежують доступ і можливості учнів незалежно від статі.

Одним із ключових бар'єрів постає збереження гендерних стереотипів у змісті навчальних матеріалів, прихованих навчальних меседжах та педагогічній взаємодії. В українському контексті **Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (2005)** та **Державна стратегія забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків до 2030 року (2022)** створюють нормативне підґрунтя для подолання таких проявів, проте імплементація на рівні шкільної освіти залишається фрагментарною.

Важливим бар'єром є нестача гендерно-чутливих педагогічних практик і компетентностей учителів, що обмежує можливості формування безпечного, недискримінаційного середовища. Українські програми підвищення кваліфікації лише частково охоплюють питання гендерної рівності, а більшість учителів не має практичного досвіду інтеграції гендерної складової в освітній процес. Професійна підготовка педагогів нерідко орієнтована переважно на традиційні підходи, тоді як сучасні міжнародні стандарти, зокрема **Рекомендації Ради Європи з попередження гендерної дискримінації в освіті (Council of Europe, Recommendation CM/Rec(2007)13, 2007)** вимагають інтеграції гендерної чутливості у всі рівні освітнього процесу – від змісту програм до взаємодії між учасниками освітнього середовища.

Суттєвими залишаються інституційні бар'єри, пов'язані з недостатньою представленістю гендерної проблематики в освітній політиці шкіл, відсутністю системних механізмів моніторингу випадків дискримінації та низьким рівнем готовності адміністрацій реагувати на порушення. Гендерно зумовлене насильство та упередженість у шкільному просторі продовжують фіксуватися міжнародними організаціями, зокрема у **Звітах UNICEF щодо насильства в школах (UNICEF, Violence in Schools, 2021)**, що свідчить про необхідність глибшої інституційної трансформації.

Важливою перешкодою стає також недостатня участь батьківських і громадських спільнот у формуванні гендерно-сенситивної культури школи.